

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและการพัฒนาชุมชน
3. การปฏิรูปการเรียนรู้
4. กระบวนการส่งเสริมสนับสนุน
5. เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม
6. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
7. บริบทโรงเรียนหนองแปนโนนสูงนาเหือราษฎร์บำรุง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 8.1 งานวิจัยภายในประเทศ
  - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ความหมาย

อำพล เสนาณรงค์ (2541 : 2) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาส่งขายต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาทตามฐานะ ตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุปคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรง “หลักการพึ่งตนเอง” อาจจะแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1. คำนึงจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ มีทั้งดีและไม่ดีต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่ สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีกรมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้

ประเวศ วะสี (2542 : 4-6) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หมายถึง การที่มนุษย์เรามีความพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรต่อผู้อื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก

3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง ได้แก่ การรู้จักที่จะอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการยังชีพและทำมาหากินในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น

4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง คือ การที่ชุมชนสามารถรวมตัวกัน มีความสามัคคีต่อกัน เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคง รวมตัวกันเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ง่ายคาย ส่งผลให้ชีวิตมีความสุขมีคุณภาพที่ดี

5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ร่วมกันและสามารถปรับตัวต่อสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง คือ การที่กลุ่มชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและรากฐานทางวัฒนธรรมของตน ซึ่งการดำเนินชีวิตภายใต้รูปแบบของการมีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนนั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใด ๆ ที่ร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตน เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นล้วนแต่เอื้อประโยชน์ต่อครรลองชีวิตของคนทั้งสิ้น

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ขูดขูด เคี้ยวจน เคี้ยวรวย ซึ่งเมื่อทุกอย่างเกิดความพอเพียงก็จะเกิดความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งอาจจะเรียกในชื่ออื่น ๆ ได้ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุลหรือเศรษฐกิจบูรณาการ เป็นต้น

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2549 : 257) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นปรัชญาของการพัฒนา ตามกระแสเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีฐานคิดที่สำคัญที่การพัฒนาคนในชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการจรรโลงรักษาวัฒนธรรมชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาคนจะต้องเริ่มที่การพัฒนาความคิดและจิตใจของคนให้รู้จักกิน รู้จักใช้ ตามอัธยาศัย และความจำเป็นในการดำเนินชีวิต

จากความหมายที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ เพื่อพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

1.2 กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550 ข : 2) ได้สรุปกรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ และ 2 เงื่อนไข คือ

1.2.1 คุณลักษณะของความพอเพียง จะต้องประกอบไปด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

- 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

1.2.2 เงื่อนไขมี 2 เงื่อนไข คือ

- 1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อุดมคติ มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่

1.3 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ดวงใจ ค่านาสกุลเจริญกิจ (2546 : 5-8) ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังนี้

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทยนี้ เป็นแนวคิดที่เสนอทางออกถึงวิธีการพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัญหาวิกฤตอยู่ในขณะนี้ และแนวคิด ทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นมิติใหม่ในด้านการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและจริยธรรม

“เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

“เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น” หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

หลักการพึ่งตนเอง อาจแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้

“ทฤษฎีใหม่” หมายถึง แนวคิด หลักการปฏิบัติ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้พระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทยในการประกอบอาชีพ เลี้ยงชีพ ให้เป็นหลัก ในการพัฒนาสร้างระบบเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารการ จัดการที่ดินและน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ปรัชญาและแนวคิดของ “ทฤษฎีใหม่” และเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เกิดเป็นโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริอย่างมากมาย เช่น โครงการข้าว โครงการธนาคารโค-กระบือ เพื่อให้ประชาชน นำไปปฏิบัติได้และสร้างความพร้อมให้กับประชาชน “พออยู่พอกิน” เกิดการรวมตัวกัน สัมผัสสามัคคี รู้รักสามัคคี พึ่งพาอาศัยกัน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนนั้น ให้อยู่ดีมีสุข ในสภาพที่พึ่งปรารถนา มีความพอเพียงทั้งทางกายและสภาพจิตใจ รวมทั้ง โอกาสที่จะพลิกฟื้นและนำวิถีไทยที่มีคุณค่า กลับสู่สังคมอีกครั้ง และหลักทฤษฎีใหม่นั้น พระองค์ทรงแบ่งไว้ 3 ขั้นตอน คือ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง

การจัดสรรที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง

พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระน้ำเก็บกักน้ำ เพื่อใช้ในการเก็บ กักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และพืชน้ำต่าง ๆ

พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหาร ประจำวันสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดทั้งปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือจากการบริโภคก็นำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์และโรงเรียนอื่น ๆ

หลักปฏิบัติทฤษฎีใหม่ตามขั้นที่หนึ่ง

1. เป็นระบบการผลิตแบบพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับที่ ประหยัดก่อน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกับ “การลงแขก” แบบดั้งเดิม เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเป็นการพึ่งพาแรงงานใน ชุมชน

2. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้นจึงประมาณ ว่าครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง

เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้ มีความพอเพียงโดยเลี้ยงตนเองได้ ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน
 ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

3. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้
 อย่างพอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยหลักการว่าต้องมีน้ำ
 เพียงพอที่จะเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี ทั้งนี้ได้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้พระราชทาน
 พระราชดำริเป็นแนวทางในการเก็บกักน้ำไว้ว่า ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อการ
 เพาะปลูก 1 ไร่ ฉะนั้นจากที่เราได้ประมาณไว้แล้วข้างต้นว่า หนึ่งครอบครัวควรเพาะปลูก
 ข้าวไว้ 5 ไร่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องเก็บกักน้ำให้ได้ 5,000 ลูกบาศก์เมตรเป็นอย่างน้อย
 ทำพืชไร่หรือไม้ผล 5-10 ไร่ จะต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปีเป็นอย่างน้อย เป็นต้น

4. การจัดแบ่งที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราถือครองที่ดินโดยเฉลี่ย ครัวเรือนละ 15 ไร่ แต่อย่างไรก็ตาม
 หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30:30:30:10 ไป
 เป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้

5. อุปสรรคที่สำคัญที่สุดคือ อ่างเก็บน้ำหรือสระที่สามารถรับน้ำได้เต็มทีปีละ
 หนึ่งครั้ง จะมีการระเหยวันละ 1 เซนติเมตรโดยเฉลี่ย ในวันที่ฝนไม่ตก หมายความว่า ในปี
 หนึ่งถ้านับวันว่า 300 วัน ฝนไม่ตก ระดับของสระจะลดลง 3 เมตร ดังนั้นเกษตรกรควร
 คำนวณการกักเก็บน้ำให้ดี เพื่อจะได้เพียงพอต่อการเพาะปลูกของเกษตรกรได้ตลอดทั้งปี

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่ม
 ขั้นที่สอง คือ การรวมพลังของเกษตรกรในรูปกลุ่ม หรือสหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนิน
 กิจกรรมในด้านต่าง ๆ คือ

1. การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ซลประทาน ฯลฯ)
2. การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต)
3. การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)
4. สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)
5. การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา)

6. สังคมและศาสนา

ในขั้นที่สอง ระดับชุมชนจะมุ่งให้เกษตรกรรวมพลังในรูปของกลุ่ม หรือ
 สหกรณ์ โดยร่วมแรงในการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ การสวัสดิการ และการศึกษา ด้วย

ความร่วมมือพัฒนาการอยู่ร่วมกัน เกิดความสามัคคี มีการแลกเปลี่ยนความรู้ วิธีคิดที่หลากหลายขึ้นเป็นบูรณาการความรู้ผสมผสานรู้ใหม่กันภูมิปัญญาเดิม ในแต่ละท้องถิ่น เกษตรกรกับชุมชนอื่นที่ติดต่อกันในรูปของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายระหว่างกันและมีตลาดสินค้าอุปโภคและบริโภค ตลอดจนร่วมมือกันทำกิจกรรมการพัฒนาความเป็นอยู่ร่วมกัน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ การติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัท จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา) ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคได้ในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกโดยตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง) เกษตรกรซื้อเครื่องบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านค้าสหกรณ์) ราคาขายส่งธนาคารกับบริษัท จะสามารถกระจายบุคคล (เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น) ติดต่อยุ่กับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) ตั้งและบริหารโรงสี ตั้งและบริหารร้านค้าสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน

จะเห็นว่า ขั้นที่ 3 ในระดับสังคม ภาครัฐและเอกชน เป็นการพัฒนาระดับสูงขึ้นไปอีก คือ เมื่อการดำรงชีวิตที่พออยู่พอกินภายในครอบครัวแล้ว มีการจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชน ดังนั้น ก็ต้องอาศัยทุน เทคโนโลยี อาศัยความรู้และความสามารถในการจัดการสูง เพื่อจัดตั้งและบริหารกิจการแปรรูปสินค้าที่สูงขึ้นไป จนถึงระดับประเทศ คือระหว่างรัฐกับรัฐ ในการบริหารจัดการ ทรัพยากร การผลิต การบริโภคและการค้าขาย ความพอเพียงดังกล่าว สามารถเกิดขึ้นได้กับประชาชนในชนบทฐานะผู้ผลิตผลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะผลิตผลทางการเกษตรที่ชาวชนบทผลิตเพื่ออุปโภค บริโภค (ขั้นที่ 1) และส่วนที่เหลือก็นำมาขายหรือแปรรูป (ขั้นที่ 2-3) เกษตรกรในชนบทก็สามารถส่งผลิตผลของตนส่งถึงผู้บริโภคได้โดยตรง ผู้บริโภคจะไม่ได้ทำการเกษตรและอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ การผลิตที่ส่งตรงถึงมือผู้บริโภคโดยตรง ทำให้ความสัมพันธ์ของผู้ผลิตได้เปลี่ยนใจไปจากการเอาใจตลาด ที่เน้นความพอใจสูงสุดตามระบบกลไกตลาด มาอยู่บนรากฐานความพอเพียง พอดีของผู้ผลิตและผู้บริโภคโดยตรง ผลิตผลทางการเกษตรจึงมีความปลอดภัยจากสารพิษ ยาฆ่าแมลง เพราะว่า

เกษตรกรผู้ผลิตไม่ได้มุ่งผลิตเพื่อเอาใจตลาด ทุนในการผลิตไม่สูง ส่วนที่เหลือจากการยังชีพ
แล้วเป็นกำไรทั้งแก่เกษตรกร ผู้บริโภคและธรรมชาติ

ส่วนผู้บริโภคที่อยู่ในเมืองใหญ่ ก็จะได้ปัจจัยที่จำเป็นต่อการครองชีพ ด้วย
คุณภาพเดียวกับผู้ผลิต คือ เกษตรนามาอุปโภคและบริโภค เมื่อผู้ผลิตและผู้บริโภคมาพบกัน
โดยตรง ช่องว่างระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบทก็จะลดลง เกิดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน
ความสัมพันธ์ของผู้ผลิตและผู้บริโภคยิ่งใกล้ชิดกัน ยิ่งความสามานสามัคคีให้เกิดขึ้นระหว่างคน
ทั้งสองกลุ่ม จะทำให้เกิดความมั่นคงในภาพรวมของประชาชนทั้งประเทศ และจะทำให้
ประเทศสามารถที่จะมีปัจจัยในการอุปโภคและบริโภคอย่างเพียงพอ

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาตามแนวคิด ทฤษฎีใหม่ ถือว่าเป็นแก่นแห่งการ
พัฒนาอย่างแท้จริงเพราะเป็นการพัฒนาในด้านการเกษตร ชุมชน ชนบท การผลิต เศรษฐกิจ
วัฒนธรรม และที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับวิถีคิดและจิตสำนึกของคน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของทฤษฎี
เศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเริ่มที่ตัวบุคคลก่อน ไปถึงครอบครัว ชุมชน
สังคมตามลำดับ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่เริ่มจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ต่อมาได้มีนักวิชาการหลายท่านได้นำแนวคิดนี้ไปขยายผลในทางปฏิบัติ ดังนี้

อิระวัชร จันทรประสิทธิ์ (2541:16-18) มีแนวคิดในการพัฒนา คือ การจัด
สวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ เพื่อพัฒนาสู่ความพอมีพอกินหรือพึ่งตนเองได้ แล้วก้าว
ไปสู่กำลังผลิตของสังคม กล่าวคือ

1. การจัดสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ประชากรกลุ่มผู้
ประสบปัญหาได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือและบริการขั้นพื้นฐาน ให้สามารถดำรงชีวิตได้
อย่างปกติสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนอย่างเป็นปกติสุข

2. พัฒนาให้พออยู่พอกินหรือพึ่งตนเองได้ โดยมุ่งเน้นให้ประกอบอาชีพ
ทางการเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ พร้อมทั้งการฝึกอบรมวิชาชีพที่เหมาะสม ตาม
ความถนัดและมีตลาดรองรับ รวมถึงสามารถทำงานในไร่นาหรือชุมชนได้ตลอดทั้งปี

กลุ่มประชากรผู้ยากไร้ อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจถดถอย การว่างงาน การถูก
เลิกจ้างหรือสาเหตุอื่นซึ่งกระทบต่อครอบครัว ต้องได้รับการดูแลเพื่อให้มีงานทำ มีอาชีพและ
รายได้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะคือ การรวมกลุ่มประกอบอาชีพและการจ้างงาน
พัฒนาชุมชนและพัฒนาสาธารณูปโภค ซึ่งส่งสู่กระบวนการผลิตอย่างอื่น เช่น แหล่งน้ำ
แหล่งท่องเที่ยว ถนน เป็นต้น

ประเวศ วะสี (2541 : 20-22) ได้อธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง พื้นฐาน และ เศรษฐกิจชุมชน ว่าถ้าสังคมไทยทำความเข้าใจเรื่อง เศรษฐกิจพื้นฐานกันอย่างทั่วถึง เราสามารถจัดความยากจนของคนทั่วประเทศ พร้อม ๆ กับสร้างฐานะและธรรมชาติแวดล้อมให้ฟื้นฟูบูรณะเพิ่มพูนขึ้นเต็มประเทศ ความเข้มแข็งที่พื้นฐาน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับบนอยู่บนความมั่นคงและยั่งยืน เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจชุมชน หรือ เศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีความคล้ายคลึงหรือเหมือนกัน

เศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัว ให้เข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมก็คือ ชุมชน เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนคืออย่างเดียวกัน

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลเป็นปกติ สบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง ข้อสำคัญ เมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐาน ต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วนแต่เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชน อาศัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นบูรณาการ

ลักษณะ 5 ประการของเศรษฐกิจพื้นฐาน

1. เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวล ไม่ใช่เศรษฐกิจที่สร้างความร่ำรวยให้คนส่วนน้อยแต่ทั้งคนส่วนใหญ่ให้ยากจน
2. มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน
3. มีความเป็นบูรณาการ คือ ไม่ใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจโดด ๆ แต่เชื่อมโยงกับสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กันไป
4. อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง
5. การจัดการและนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มเติมความก้าวหน้าให้แก่เรื่องพื้นฐานทำให้มีพลวัตอย่างไม่หยุดนิ่ง

โสภณ สุภาพงษ์ (2541: 10) ได้กล่าวถึง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางรอดของสังคมไทย เป็นแนวคิดปัจจุบันในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและเชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ พร้อมทั้งอธิบายว่า

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการทำอะไรด้วยการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ต้องเติบโตอย่างมีทุกอย่าง พอเพียงแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุดิบพอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง ที่สำคัญ คือมีความคิดพอเพียงและมีกฎหมายพอเพียง ไม่ใช่ทำอะไรแบบไปพึ่งคนอื่น เขาหมด เช่น การพยายามผลิตสินค้าก็ต้องใช้วัตถุดิบของเราเองที่มีอยู่ ไม่ใช่ไปกู้หนี้ยืมสินเขามาลงทุน แต่ถ้าหากจำเป็นต้องมีการกู้ยืมแล้ว จะต้องนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ไม่ใช่ นำไปใช้จ่ายไปทางอื่น เป็นต้น การทำเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เราแข็งแรงตรงไหนก็ต้องเริ่มจากตรงนั้นและเริ่มหาทุกสิ่งทุกอย่างที่มีพอเพียงค่อย ๆ โต ซึ่งหมายถึง การแบ่งปันเพียงพอและมีตลาดพอเพียง

โดยเฉพาะในชนบทซึ่งมีพื้นฐานทางด้านการเกษตร การพึ่งตนเองได้แบบพออยู่พอกินของครอบครัวในชนบท คือ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก มีเหลือก็ขาย พอขายก็มีเงินออม ดังนั้นการตลาดพอเพียงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดจะต้องมีองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่เข้าไปร่วมกับองค์กรชุมชนทำการค้าร่วมกันเพื่อให้องค์กรชุมชนเติบโต ซึ่งองค์กรธุรกิจที่เข้าไปนั้นจะต้องเป็นองค์กรที่เปิดเผยมอบและให้ประชาชนเป็นเจ้าของ จนกลายเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้เพราะองค์กรที่พึ่งตนเองได้ จะมีพื้นฐานมาจากครอบครัวแต่ละครอบครัวที่มีการบริโภคพอเพียงและมีเงินออมมารวมกันเพื่อที่จะทำสวัสดิการร่วมกัน ผลิตร่วมกัน ค้าขายร่วมกัน สามารถขยายงานรับคนว่างงานหรือญาติพี่น้องที่ตกงานได้ ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่กระบวนการทางเศรษฐกิจอย่างเดียวแต่เป็นกระบวนการทางสังคมด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวถึง แนวคิดการจัดการเศรษฐกิจพอเพียง (ชุมชน) โดยมีแนวคิดดังนี้

1. เน้นใช้ชุมชนและกลุ่มเกษตรกรเป็นศูนย์กลางตั้งปัญหาด้วยตนเองและบอกความต้องการช่วยเหลือ (ราชการไม่ควรรับภาระ กำหนดปัญหาและแก้ไขสำเร็จรูปด้วยตนเองทั้งหมด)

2. กลุ่มและชุมชนจะเป็นผู้ทำเศรษฐกิจชุมชนด้วยตนเองหรือร่วมมือ (Partnership) ร่วมกับธุรกิจ (ของรัฐ+เอกชน+NGO) โดยเป็นผู้ริเริ่ม (Initiate) และเป็นเจ้าของ

3. ราชการจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitate) และเป็นผู้ช่วยกระตุ้นการทำงานที่ชุมชนและประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ชุมชนเป็นเจ้าของริเริ่มและมีร่วมในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน ในแนวคิดนี้จะไม่เน้นการทำงานในระดับครอบครัว เพราะมีจำนวนมากและมีการกระจายสูงควรเน้นการรวมตัวของชุมชนในลักษณะที่เป็นกลุ่ม เมื่อกลุ่มมีความเข้มแข็งจึงจะกลับไปเสริมในระดับครอบครัวต่อไป โดยมีหน่วยงาน

ราชการเป็นองค์กรช่วยเหลือส่งเสริมการทำงาน กระตุ้นการสร้างเวทีความร่วมมือในชุมชน ให้กับชุมชน เป็นกลไกที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริงและมีความยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาในเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับพระราชดำรัสเรื่อง ทฤษฎีใหม่ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ ในขั้นแรกให้ประชาชนมีพอกินพอยู่อยู่ในระดับครอบครัว ในขั้นที่สอง ให้ประชาชนรวมกลุ่มเป็นชุมชน ในระยะที่สาม คือการหารายได้เสริมโดยการทำธุรกิจชุมชน โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาคธุรกิจ ซึ่งในระยะนี้ทางองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรธุรกิจจะสามารถเข้ามาช่วยเหลือได้

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” มีหลักสำคัญ คือ การดำรงชีวิตโดยการมีอาหารเพียงพอในการบริโภคตลอดปี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี สุขภาพอนามัยดี มีงานทำและรายได้ รวมทั้งการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสม รวมถึงครอบครัวและชุมชนมีความสามัคคีอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยเฉพาะเกษตรกร สามารถทำการเกษตรแบบพออยู่พอกินได้ ตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งจุดมุ่งหมายให้เกษตรกรรายย่อยมีพอกินพอยู่เป็นขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก ให้เกษตรกรพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา เพื่อส่งเสริมการผลิตข้าว พืชไร่และผลไม้ ได้เพียงพอตลอดทั้งปี ในขั้นที่สอง เกษตรกรต้องมีความเข้าใจในการจัดการและรวมกลุ่ม เพื่อสร้างศักยภาพในการพัฒนา ซึ่งในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก และในขั้นที่สามได้แก่ การสร้างอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์กับสถาบันการเงินและแหล่งพลังงาน โดยมีการแปรรูปผลผลิต เช่น โรงสี เพื่อเพิ่มมูลค่า ผลผลิตและมีการจัดตั้งร้านค้าสหกรณ์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและการพัฒนาชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างใน ดวงใจ ค่านสฤตเจริญกิจ, 2546 : 14-15) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและการพัฒนาชุมชนว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทางหรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า ซึ่งทิศทางที่กำหนดขึ้นจะต้องเป็นสิ่งที่ดีสำหรับกลุ่มหรือชุมชนที่สร้างขึ้น แต่การพัฒนาที่ผ่านมาเน้นการกำหนดทิศทางการพัฒนามักจะมาจากส่วนกลางเป็นการวางแผนแบบส่วนบนสู่ส่วนล่าง (Top-down) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นทำให้การพัฒนาที่ผ่านมาประสบกับปัญหา ไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในชนบทให้ดีขึ้น ดังนั้น จึงมีแนวความคิดใหม่ในการพัฒนา ที่มองว่าการพัฒนาควรมีลักษณะดังนี้

1. การพัฒนา ที่จะทรงพลัง มีประสิทธิภาพและได้ผลสูงสุดต้องเป็นการรวมพลังที่สร้างสรรค์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานแห่งความสามัคคี

2. การพัฒนาที่พึงปรารถนาของทุกฝ่าย คือ การพัฒนาที่เป็นบูรณาการนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี มีองค์ประกอบที่ครบถ้วน สมดุล และสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาที่จะเป็นบูรณาการได้ ต้องมีประชาชนและชุมชนเป็นแกนหลัก โดยเป็นผู้กำหนดความต้องการในการพัฒนา เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาและเป็นผู้รับผลการพัฒนา

4. องค์กรชุมชนและการศึกษาการเรียนรู้ของชุมชน คือ กลไกและกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ถูกต้อง สอดคล้องกับความเป็นจริงในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้แก่ “การเรียนรู้ร่วมกันและกันจากการปฏิบัติจริง”

ส่วนการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นกรรมวิธีแห่งการกระทำทางสังคม ซึ่งราษฎรในชุมชนนั้น ๆ ร่วมกันจัดการวางแผนและลงมือปฏิบัติตามแผน แผนดังกล่าวจะกำหนดว่ากลุ่มของตนและแต่ละบุคคลต้องการอะไรและมีปัญหาาร่วมกันอะไรบ้าง โดยพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้มากที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุด

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532 : 10) กล่าวว่าพัฒนาชุมชนต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาคนหรือคุณภาพคน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปรึกษาปัญหาาร่วมกัน การวางแผน การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา ตลอดจนการขยายผลเพื่อพัฒนาตนเองและชุมชนต่อไป ทั้งนี้โดยเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณธรรม ในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ด้วยปรัชญาของการพัฒนาชุมชนที่มีรากฐานมาจากความเชื่อมั่นในตัวคนและศักยภาพของคนว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดและมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ตามขีดความสามารถของตนถ้าได้รับโอกาสที่เหมาะสม

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า แนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชนนั้นเน้นการช่วยเหลือตนเอง ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐ การร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชน ความคิดริเริ่มของชุมชน ความสมดุลในการพัฒนา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักความเสมอภาคในการดำเนินงาน เข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนา

ชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาคน โดยกระบวนการให้การศึกษาและกระบวนการกลุ่ม การให้การศึกษาแก่ชุมชนและการรวมกลุ่มของชุมชน จะต้องมีความอิสระสามารถแก้ไขจัดการพึ่งตนเองได้ เป็นตัวแทนหรือศูนย์กลางของชุมชนมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์ มีกิจกรรมภายในกลุ่มร่วมกัน

3. การปฏิรูปการเรียนรู้

3.1 ความจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนรู้

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 20-23) ได้วิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัจจุบันของการศึกษาไทยไว้ว่า ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา ประชาคมการศึกษา นักคิด นักการศึกษา สถาบันทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรมและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งหลาย ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ถึงเวลาต้องปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังนี้

3.1.1 ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย

การปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่จะช่วยพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีความรู้ คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เป็นคนมีเหตุผล ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม มีความขยัน ซื่อสัตย์ และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามารถในการใช้ศักยภาพของสมองทั้งซีกซ้าย-ขวา อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน คือ ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ คิดเป็นระบบ สามารถใช้สติปัญญาอย่างเฉลียวฉลาดลึกซึ้ง เพื่อเรียนรู้ให้บรรลุความจริง ความดี ความงามของสรรพสิ่ง เป็นคนที่มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ บุคลิกภาพร่าเริงแจ่มใส จิตใจอ่อนโยนและเกื้อกูล มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เผชิญและเผชิญปัญหาได้ ดำรงชีวิตอย่างอิสระและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.1.2 ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย

เมื่อสมาชิกของสังคมไทยได้รับการพัฒนาความตระหนัก และจิตสำนึกร่วมกัน ในการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาของส่วนรวม คนทุกชุมชนย่อมพร้อมที่จะมีส่วนร่วมถักทอความคิด ร่วมจิตกันทำงานอย่างไม่เห็นแก่ตัว มีการบริหารจัดการอย่างแบบคาย ลดความขัดแย้ง ทุกคนรับผิดชอบนำพาสังคมให้ก้าวหน้าด้วยต่างก็รู้คุณค่าของตนเอง

ประเทศไทยจะไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเมือง การปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจ และการปฏิรูปอื่นใด ถ้าไม่ปฏิรูปการศึกษาตรงหัวใจ คือ การปฏิรูปการเรียนรู้

3.1.3 ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์

การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคอิเล็กทรอนิกส์และใยแก้วนำแสงที่วิทยาการเจริญรุดหน้า ความรู้ และสรรพวิทยาการเดินทางไปอยู่ที่ต่าง ๆ ด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลและสาระความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนทุกวัยจึงต้องมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่รอบตัว ทั้งจากครูคน ครูเครื่อง และครูธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ผู้เรียนในยุคโลกาภิวัตน์จะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาได้มากกว่า 1 ภาษา คือ ต้องรู้และเข้าใจภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารกับสากลได้ด้วย ต้องมีความคล่องแคล่วในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นประตูที่จะเปิดออกไปสู่โลกกว้างเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และรู้จักสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

3.1.4 ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และสังคมไทย

การปฏิรูปการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นการเปิดแนวทางใหม่ ๆ ให้แก่ครู พ่อแม่ ชุมชน มีอิสระในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา จัดหลักสูตร และการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น การลดทอนกรอบ กฎระเบียบ คำสั่งของส่วนกลางลง เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการปฏิบัติ เช่น การจัดชั้นเรียนและตารางเรียนที่ยืดหยุ่นและเอื้ออำนวยต่อการเรียน การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครูมีเวลาสำหรับค้นคิดเพื่อวางแผน เตรียมการจัดกระบวนการเรียนรู้ การสร้างบทเรียน การออกแบบแผนการเรียนที่ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษาได้ร่วมกันคิด และเกื้อหนุนกัน และกัน เป็นต้น

ปัจจุบันมีเสียงเรียกร้องจากเด็กและเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบใหม่ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ได้พัฒนาสมอง การคิด และสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ ได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ หากครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของตน ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แล้ว เราก็จะมีโรงเรียนดี ๆ ครูดี ๆ ที่มีคุณภาพทัดเทียมกันเกิดขึ้นเต็มแผ่นดิน

3.1.5 ปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกฎหมาย

การปฏิรูปการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับครู อาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่ใช่นโยบายหรือแผนงานที่ใครจะทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามใจชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเหมือนอดีตที่ผ่านมา

การที่จะพัฒนาครูทุกระดับทั่วประเทศ ให้มีความสามารถในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวข้างต้นได้โดยทั่วถึงนั้น นับเป็นเรื่องที่ยากแต่มีความสำคัญยิ่ง

ประเวศ วะสี (2541 : 19-20) ได้กล่าวว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ นั้น ต้องเกี่ยวข้องกับครูจำนวนมากกว่า 8 แสนคน เกี่ยวข้องกับนักเรียนกว่า 14 ล้านคน และเกี่ยวข้องกับพ่อแม่ผู้ปกครองอีกจำนวนมาก การปฏิรูปนี้เป็นการปฏิรูปวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนทั่วประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็น “การปฏิวัติวัฒนธรรมการเรียนรู้” ของไทยทั้งชาติ นับว่าเป็นงานที่ยากแต่สามารถทำได้และมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนทุกคน เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตของชาติ การแสวงหายุทธวิธีในการพัฒนาครู ผู้เรียนและบุคคลต่าง ๆ ให้เกิดการเรียนรู้ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนด จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

3.2 จุดมุ่งหมาย ความหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้

เพื่อให้ประชากร องค์กรต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงการปฏิรูปการเรียนรู้ เข้าใจทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 55) ได้สรุปประเด็นจากการรายงานของหน่วยงานทางการศึกษาไว้หลายประการ ดังนี้

1. ต้องให้การศึกษาก้าวขึ้นพื้นฐานที่ดีให้แก่เด็กไทยทุกคน นับตั้งแต่การขยายการบริการการศึกษาขั้นอนุบาลในรูปศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลที่เด็กไทยวัย 3-5 ขวบ และการศึกษาภาคบังคับจะต้องไปให้ถึง 12 ปีหรือถึงขั้นมัธยมปลายโดยเร็วที่สุด

2. ต้องมีการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับเด็กไทยให้มีการสอนสิ่งที่ควรรู้ ควรทำเป็น เพื่อการอยู่รอดในโลกแห่งการแข่งขัน การบอกให้จดให้จำแบบเก่าต้องเลือนหายไป

3. ต้องทำให้การศึกษาเป็นกระบวนการตลอดชีวิต ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง กิจกรรมการศึกษา และการฝึกอบรมในทุกช่วงเวลาของชีวิต เราต้องปฏิรูประบบราชการ “คัด” คนเข้าศึกษาทุกระดับที่จะต้องไม่เน้นแต่คนที่ “ทำข้อสอบเก่ง” อีกต่อไป แต่เน้นการพิจารณาเกณฑ์อื่นๆ เพื่อการให้โอกาสคนที่ “เกิดมาไม่เท่ากัน” ให้มีโอกาสเท่ากัน เพื่อให้สังคมของเรา “เท่ากัน” มากขึ้นในวันข้างหน้า

4. ต้องเร่งในเรื่องการพัฒนาครูของเราให้เป็นผู้ที่สามารถ “เบิกทางแห่งปัญญา” ให้เด็กไทยได้อย่างแท้จริง เราต้องปรับปรุงมาตรการพัฒนาและสรรหาครู ตลอดจนการปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมครูให้ “ได้คนดี ๆ มาเป็นครู และครูดี ๆ เป็นครูอยู่ได้นาน”

5. ต้องทำให้การศึกษามีความหลากหลายตามสภาพชีวิต และความต้องการของท้องถิ่น ชุมชนต่าง ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นั่นคือการศึกษาที่ปรับให้สอดคล้องกับภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนสภาพความต้องการกำลังคนของท้องถิ่น

4. แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุน

4.1 การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการรวมตัวเรียนรู้ ร่วมคิดร่วมทดลองปฏิบัติจริง รวมทั้งการเสริมหนุนกลุ่มที่มีการรวมตัวอยู่แล้วให้เข้มแข็ง เน้นศักยภาพความพร้อมของชุมชน เชื่อมโยงกับการทำมาหาเลี้ยงชีพตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับครอบครัวจนถึงระดับชุมชน คำนึงถึงความพอประมาณและความพออยู่พอกินเป็นลำดับแรก ก่อนที่จะเชื่อมต่อกับชุมชนและสังคมภายนอก มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดย

1) การส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน

ในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในเชิงพื้นที่หรือประเด็นความสนใจ และเสริมหนุนชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มต่างๆ อยู่แล้วให้มีขีดความสามารถในการพัฒนามากขึ้น โดยการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อบุคคล สื่อการศึกษา สื่อท้องถิ่นและสื่อระดับชาติ รวมถึงการปรับปรุงกลไกทางกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและมาตรการการเงินการคลังเพื่อเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

2) การจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างครบวงจร โดย

2.1 พัฒนาฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลศักยภาพชุมชนในประเด็นต่างๆ อาทิ สถานะของกลุ่มต่างๆ กิจกรรมของชุมชน ทูทางเศรษฐกิจ ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์หรือผู้นำตามธรรมชาติในชุมชน การสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น โดยจัดทำเป็นแผนที่ทุนของชุมชนที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกและนำไปใช้เป็นฐานในการจัดการทรัพยากรของชุมชนและกำหนดทางเลือกการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

2.2 จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยนำข้อมูลชุมชนมาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุ ค้นหาทางออก นำไปทดลองปฏิบัติจริง มีเครือข่ายการศึกษาฐานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการต่อยอดปรับใช้ประโยชน์ โดยใช้แหล่งทุนในชุมชน อาทิ ธนาคารประชาชน สหกรณ์เครดิตยูเนียน และกองทุนต่างๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น พัฒนาความต้องการของชุมชนให้เป็นแผนชุมชน ไปเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์จังหวัด และแผนอื่นๆ ตามความเหมาะสม

2.3 ส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์ กลุ่มแกนนำและผู้รู้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชน โดยเชื่อมโยงความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่จริง ควบคู่กับการค้นหาผู้นำตามธรรมชาติรุ่นใหม่ที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเพียร และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้เป็นพลังขับเคลื่อนและขยายผลกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนในวงกว้างและระยะยาว

2.4 สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้และการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทุนในชุมชน ควบคู่กับการฟื้นฟูความรู้พื้นฐาน โดยสนับสนุนบทบาทนักวิจัยท้องถิ่นร่วมกับนักวิจัยของสถาบันการศึกษาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เช่น การทำเกษตรผสมผสาน และการทำหัตถกรรมพื้นฐาน เป็นต้น โดยรวบรวมความรู้ต่างๆ อย่างเป็นระบบ เผยแพร่สู่ชุมชนและมีกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สู่การพึ่งตนเองและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

3) การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ด้วยการส่งเสริมความมั่นคงของครอบครัว การจัดการทางสังคมในชุมชน การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม การสร้างระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชน และระหว่างชุมชนอย่างเท่าเทียมด้วยบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน และการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน รวมถึงการเฝ้าระวังช่วยเหลือเยียวยาเมื่อชุมชนเผชิญกับภัยพิบัติต่างๆ โดย

3.1 เสริมสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคง มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเข้มแข็งทางคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัว โดยจัดกิจกรรมปลูกสัมพันธภาพอย่างต่อเนื่อง ใช้สื่อชุมชนและสื่อสาธารณะให้ข้อมูลข่าวสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น ความรู้ด้านโภชนาการ คำปรึกษาการใช้ชีวิตสมรสและการเป็นพ่อแม่ที่ดี วิธีการเข้ารับบริการจากรัฐ ราคาผลิตภัณฑ์การเกษตร ช่องทางการตลาด ฯลฯ รวมถึงการสร้างค่านิยมครอบครัวอบอุ่นผ่านบทบาทชายหญิง การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถานศึกษา และสถาบันทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

3.2 เสริมสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชน ให้เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์สาริตถ์ของหน่วยงานรัฐ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ฯลฯ รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้ชุมชนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกอย่างสม่ำเสมอด้วยสาระและเครื่องมือที่หลากหลายในราคาถูกลง เช่น การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม รายการวิทยุโทรทัศน์ที่สร้างสรรค์ อินเทอร์เน็ตประจำชุมชน สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ

3.3 เสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการสร้างหลักประกันชีวิต สวัสดิการสังคม ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัย การคุ้มครองผู้บริโภค และความมั่นคงในสิทธิมนุษยชน โดย

3.3.1 สนับสนุนการระดมทุนในชุมชนเพื่อการออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ การออมวันละบาท ฯลฯ เพื่อเป็นแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพและจัดสวัสดิการขั้นต้นของชุมชน ควบคู่กับการสร้างวินัยในการใช้จ่าย รวมไปถึงการส่งเสริมให้มีการออมสินทรัพย์อื่นๆ ของคนในชุมชน เพื่อช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เช่น การออมความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า พืชผัก ผลไม้ และสัตว์ เป็นต้น

3.3.2 สร้างประชาคมสุขภาพของชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยการทำ

เกษตรผสมผสานให้มีกินตลอดปี การใช้สมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นทดแทนการใช้สารเคมี และเพื่อความปลอดภัยของอาหาร ควบคู่กับการเสริมสร้างให้ชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริม สุขภาพและเฝ้าระวังสุขภาพของชุมชนทั้งโรคอุบัติใหม่ โรคระบาดซ้ำ การมีสุขอนามัยที่ดีและ สภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ปลอดภัย

3.3.3 เตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพบริการ ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน ได้อย่าง มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนแต่ละช่วงวัยและวิถีชีวิตในชุมชน เช่น การจัดศูนย์เด็กเล็กในชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเอื้อต่อการส่งเสริมบทบาทพ่อแม่ การจัดบริการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน การดูแลสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน การให้ความ ช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น รวมทั้ง การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนน่าอยู่แบบองค์รวมที่มุ่งสู่ความสะอาด สงบ สะดวก ปลอดภัย และความมีระเบียบวินัย

3.3.4 พัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในการจัดการความเสี่ยงภัยของชุมชน เช่น ผลกระทบของ การเปิดการค้าเสรีหรือการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐ อาชญากรรมข้ามชาติ ที่เกิดจากการ เคลื่อนย้ายคน โดยเสรี โดยเฉพาะประเด็นการค้ามนุษย์ ยาเสพติดและการฟอกเงิน ฯลฯ รวมไปถึง การเฝ้าระวังความเสี่ยงจากภัยพิบัติจากธรรมชาติ ความเสี่ยงจากราคาผลิตภัณฑ์การเกษตร ความเสี่ยงจากโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ โดยมีระบบการให้ความช่วยเหลืออย่างครบ วงจรและมีประสิทธิภาพ

3.3.5 เชื่อมโยงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน สถาบัน ทางศาสนา และสถานศึกษาในการสืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่งดงามของชุมชน การฟื้นฟูค่านิยมการ ทำงานร่วมกัน เช่น ประเพณีลงแขก สืบชะตาดำน้ำ เป็นต้น การปฏิบัติตามหลักธรรมและการ ทำนุบำรุงศาสนา การช่วยเหลือเกื้อกูลกันฉันท์เครือญาติ โดยเฉพาะคนยากจน การเฝ้าระวัง พฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการสร้างความเข้าใจและเคารพความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมและชนต่างชาติพันธุ์ ทรนรงค์สร้างจิตสำนึกสาธารณะให้คนในชุมชนเป็น พลเมืองดีมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ รักและภาคภูมิใจในบ้านเกิด รวมทั้ง สนับสนุนการเป็นอาสาสมัครชุมชน

4.2 การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน

ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน โดย

4.2.1 สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มรูปแบบต่างๆ เช่น สหกรณ์กลุ่มย่อยลี
 ธรรมชาติ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ พัฒนาระบบเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมการเกษตรหรือกิจกรรม
 อื่นๆ ที่หลากหลาย มีการแปรรูปและการผลิตบนฐานทรัพยากรในชุมชนให้เพียงพอต่อการ
 อุปโภคบริโภคภายในชุมชน และนำส่วนเกินไปแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน หรือเชื่อมโยง
 เครือข่ายสู่ตลาดภายนอกชุมชน โดยมีข้อตกลงและผลประโยชน์ที่ยอมรับร่วมกันอย่างเป็น
 ธรรม

4.2.2 รมรงค์และส่งเสริมภาคการผลิตและบริการ ในการเคลื่อนย้ายเครื่องจักรหรือ
 กิจกรรมบางส่วน ไปสร้างอาชีพและการจ้างงาน ในท้องถิ่นและพื้นที่ห่างไกล เพื่อลดการ
 เคลื่อนย้ายแรงงานสู่เมืองหลวงและเมืองใหญ่ ทำให้ครอบครัวอบอุ่นอยู่พร้อมหน้าทุกวัย มีการ
 สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นและมีแกนนำ/ผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องคำนึงถึง
 ผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนควบคู่ไปด้วย

4.2.3 ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่นหรือภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจบนหลักของความโปร่งใส ใช้ฐานทรัพยากรในพื้นที่ อาทิ
 การสร้างโรงงานไบโอดีเซล เกษตรอินทรีย์ หัตถกรรม บริการสุขภาพและสปา ท่องเที่ยวเชิง
 นิเวศและลงสเคย์ เป็นต้น และเชื่อมโยงการค้าการลงทุนระหว่างเศรษฐกิจชุมชนกับวิสาหกิจ
 ขนาดกลางและหรือวิสาหกิจขนาดใหญ่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงธุรกิจตลอดทั้งห่วงโซ่
 การผลิต โดยทบทวนกฎ ระเบียบ และกฎหมายให้เอื้อต่อการร่วมทุน และการให้มีระบบการ
 บริหารจัดการที่ดี

4.2.4 สนับสนุนการนำภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการ
 สร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการที่มีโอกาสทางการตลาดสูง เช่น อาหารสุขภาพ
 หัตถกรรม บริการสุขภาพ บริการการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยรักษาคุณค่าเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
 อย่างเข้มแข็งเมื่อนำภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นไปต่อยอดขยายผลในเชิงพาณิชย์

4.2.5 พัฒนาระบบการปมเพาะวิสาหกิจชุมชน ควบคู่กับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ รวมทั้งคนพิการที่สอดคล้องกับความต้องการหลายของอาชีพในชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

4.3 การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน

ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวนอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดย

4.3.1 สร้างความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต รวมทั้งกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นให้ชุมชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.2 สนับสนุนกลไกชุมชนและเครือข่าย ในการจัดการและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เชื่อมโยงกับการผลิตเพื่อการยังชีพของชุมชนอย่างเป็นธรรม อาทิ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น เพื่อความมั่นคงด้านอาหารและเป็นสมุนไพรเพื่อรักษาโรค โดยไม่ส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารจัดการป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหาร การจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง การบริหารจัดการลุ่มน้ำอย่างบูรณาการ การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง เช่น ขยะ น้ำเสีย เป็นต้น ตลอดจนโอกาสให้ได้รับการชดเชยหากเกิดการทำลายทรัพยากรของชุมชนโดยกิจการอื่นนอกชุมชน

4.3.3 เสริมสร้างขีดความสามารถและองค์ความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นภาคีหลักในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการป่าและพื้นที่อนุรักษ์ การจัดการลุ่มน้ำ การจัดการและฟื้นฟูป่าชายเลน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีการใช้และแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยุติธรรม

5. เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2545 : 2-12) ได้กล่าวถึงเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) ไว้ดังนี้

ความสำคัญของกระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control)

การพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การเปิดโอกาสให้บุคคล และผู้แทนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม และรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ร่วมตัดสินใจอนาคตของชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น กระบวนการ A-I-C จะช่วยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ในการวางแผนและการตัดสินใจ ร่วมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน สร้างการยอมรับ ความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนมีส่วนร่วม กระบวนการพัฒนาชุมชน จึงเกิดความต่อเนื่องและก่อให้เกิดความสำเร็จสูงสุด

จากประสบการณ์ในการพัฒนา มีข้อสรุปที่ได้จากการนำเอากระบวนการประชุมนี้มาใช้ ซึ่งพบว่า

1. กระบวนการ A-I-C ช่วยให้ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น
2. การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ประชาชน โดยเฉพาะผู้รู้ กลุ่มคนจน ผู้ด้อยโอกาส ผู้หญิง และเยาวชน ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด กำหนดแนวทางการพัฒนา และจัดสรรทรัพยากร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการรวมพลังเชิงสร้างสรรค์
3. ประชาชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมโครงการ ผลของการพัฒนาและความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดความมีพลัง รู้ถึงศักยภาพในการพึ่งตนเอง
4. องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เรียนรู้ที่จะเข้าร่วมมือกันในการพัฒนาอย่างประสานสอดคล้อง

ดังนั้นนับได้ว่ากระบวนการ A-I-C ช่วยให้เกิดการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์มีส่วนร่วมและเสริมพลังของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา

กระบวนการ A-I-C เป็นการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน เพื่อจัดทำแผนโดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวที พูดยุข แลกเปลี่ยน ความรู้

ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เกิดความเข้าใจ ถึงสภาพปัญหา ความต้องการ
ข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมอง
ในการศึกษา วิเคราะห์ พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา เกิดการ
ตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดย
กระบวนการ A-I-C มีขั้นตอนสำคัญคือ

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation : A) คือขั้นตอนการเรียนรู้ และ
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน แสดงความ
คิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เป็นประชาธิปไตย ขอมรับในความคิด
ของเพื่อนสมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน
ดังนี้

A1 : การวิเคราะห์สภาพการณ์ของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน

A2 : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่า
ต้องการอย่างไร

โดยการวาดภาพมีความสำคัญคือ

1. การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุม สามารถสร้างจินตนาการ คิด
วิเคราะห์ จนสรุปมาเป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถนัดในการเขียนสามารถสื่อสารได้

2. ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูด เพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด
นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการเปิด
โอกาสให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูด ให้มีโอกาสนำเสนอ

3. การรวมภาพของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วยให้มี
ความง่ายต่อการรวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุม และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของภาพ
(ความคิด) และมีส่วนร่วมในการสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

4. จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุขและเป็นกันเอง ใน
บางครั้งผู้เข้าร่วมประชุม มักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้นวิทยากร
กระบวนการจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจ และนำเกมต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผน การละลาย
พฤติกรรมกลุ่ม หรือการวาดภาพเพื่อการแนะนำตนเอง หรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบ ไม่ชอบ
มาใช้อุ่นเครื่องเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) คือขั้นตอนการ
หาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนา ตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ได้ช่วยกัน

กำหนด วิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผล เพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และจัดลำดับ

ความสำคัญของกิจกรรมโครงการ โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

I1 : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามภาพ ฟิงประสงค์

I2 : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมโครงการ โดย

1. กิจกรรมหรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้เลย
2. กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือ หรือการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่
3. กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ไม่สามารถดำเนินการได้เอง ต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน

3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) คือการยอมรับและทำงานร่วมกัน โดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการ โดยขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

C1 : การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ

นอกจากนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมคือ

1. รายชื่อกิจกรรมหรือโครงการที่กลุ่มองค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้อำนาจรับผิดชอบ และเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน
2. กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชน หรือองค์กรชุมชน เสนอขอรับการส่งเสริม สนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำงาน หรือสนับสนุนชุมชน
3. รายชื่อกิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านต้องการแสวงหาทรัพยากร และประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การประชุม A-I-C ประสบความสำเร็จได้

1. การจัดประชุมกระบวนการ A-I-C นี้ “เน้นความเป็นกระบวนการ” จะดำเนินการข้ามขั้นตอนหรือสลับขั้นตอนไม่ได้ เน้นการระดมความคิด และสร้างการยอมรับซึ่งกันและกันให้ความสำคัญกับการตัดสินใจ การกำหนดอนาคตร่วมกัน และเน้นการสร้าง

พลังความคิด วิเคราะห์ และเสนอทางเลือก ในการพัฒนาและพลังความรัก ความเอื้ออาทร การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร อันเป็นพลังเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนา

2. การศึกษาและเตรียมชุมชน

2.1 การศึกษาชุมชนเพื่อให้เข้าใจสภาพของหมู่บ้าน ชุมชน หรือตำบล ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ การทราบความสามารถ ศักยภาพของกลุ่ม สภาพการพึ่งตนเอง เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ เป็นข้อเท็จจริง ในการกำหนดอนาคตทางเลือก รวมทั้ง กลวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา และการประสานความร่วมมือ

2.2 การเตรียมชุมชนเพื่อทำให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชน ประชาชนเข้าใจ และส่งผู้แทนที่มีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่ม เข้าร่วมประชุม รวมทั้งการพิจารณาเพื่อการกระจายโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กลุ่มสตรี เด็ก คนจน ผู้ประสบปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

3. วิทยาการกระบวนการที่เข้าใจขั้นตอนของกระบวนการ A-I-C มี ประสิทธิภาพ ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องในการ ประชุม มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหา สถานการณ์ เฉพาะหน้าสามารถโต้เถียง หรือมีวิธีการในการจัดการกับความขัดแย้ง ที่เหมาะสมในกรณีที่น่าจะเกิดขึ้น โดยสามารถทำหน้าที่

3.1 เตรียมชุมชน เตรียมการประชุม ดำเนินการประชุม และสรุปผล

3.2 สร้างบรรยากาศในการประชุม เพื่อคลายความตึงเครียดของผู้เข้าร่วม ประชุม

3.3 ควบคุมขั้นตอนและเวลาในการดำเนินการประชุมให้เป็นไปตาม กระบวนการ

3.4 สรุปความเห็นที่แท้จริงของผู้เข้าร่วมประชุม โดยไม่สอดแทรก ความเห็นหรือทัศนคติของตนเองลงไป

3.5 ในกรณีที่มีข้อถกเถียงระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเกิดความต้องการ ปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ผู้ดำเนินการประชุมต้องทำหน้าที่โต้เถียง และหาข้อยุติให้ได้

3.6 วิเคราะห์และสังเกตบรรยากาศในการประชุม สำหรับจำนวนผู้จัดการ ประชุมอาจมีเพียงคนเดียวก็ได้เป็นผู้นำ การประชุม ซึ่งจะมีข้อดี คือ กระบวนการประชุมเป็น เอกภาพมากกว่า แต่หากไม่มั่นใจในการดูแลบรรยากาศการประชุม น่าจะจัดคณะมาช่วยโดย แบ่งหน้าที่เป็น

3.6.1 ผู้จัดการประชุม ดูแลอำนวยความสะดวกทั่วไป ได้แก่ การลงทะเบียน อาหาร เครื่องดื่ม

3.6.2 ผู้นำการประชุม

3.6.3 ผู้จัดการกิจกรรมเกม สร้างบรรยากาศ เพื่อการละลายพฤติกรรม คลายเครียด และการนำสู่ขั้นตอนแต่ละ ขั้นตอน

3.6.4 ผู้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ทั้งนี้คณะฯ จะต้องทำความเข้าใจ ใน ขั้นตอนและวิธีการให้ตรงกัน สอดรับกัน

รายละเอียดขั้นตอน กระบวนการ A-I-C กับประสบการณ์ที่นำไปใช้ชั้น เตรียมการ ได้แก่

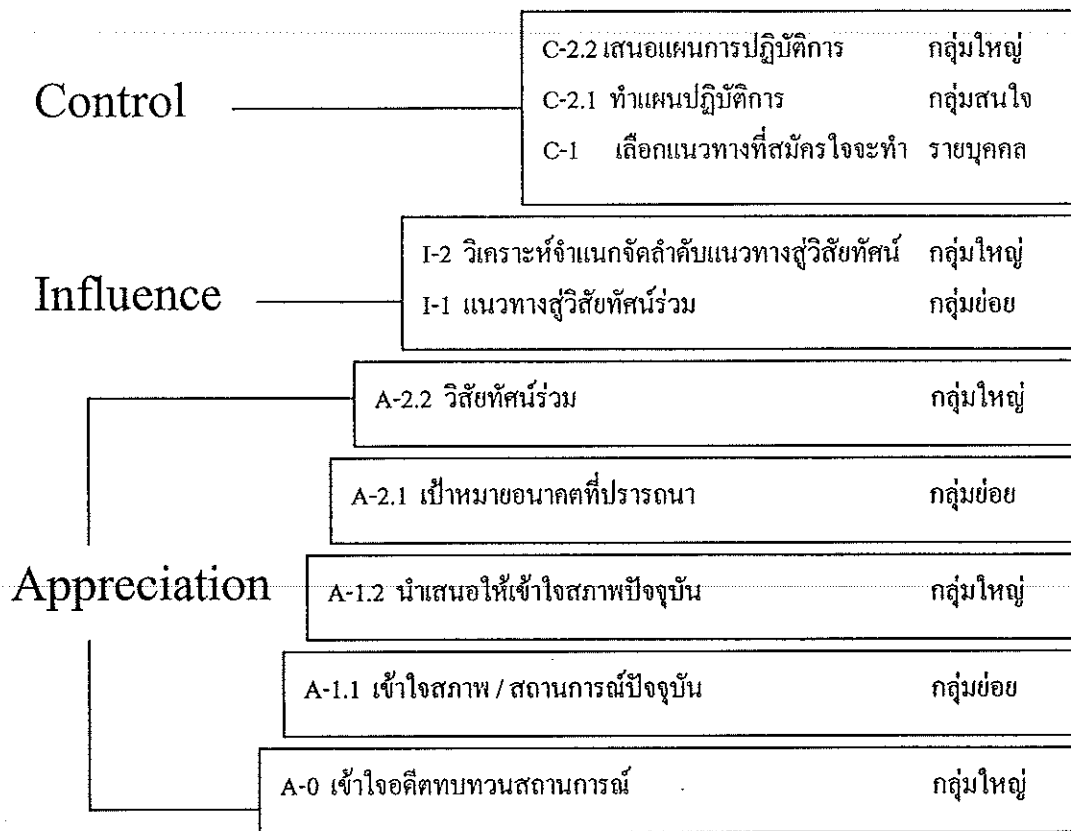
1. การศึกษาชุมชน เพื่อให้ทราบประวัติการพัฒนา โครงสร้างทางสังคม ปัจจัยพื้นฐาน แหล่งทรัพยากรของหมู่บ้าน โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่แล้วในรายงานการสำรวจ ของราชการ การพูดคุยกับชุมชน การสำรวจ

2. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ประมาณ 30-50 คน โดยการสอบถามกลุ่มต่าง ๆ และผู้นำของหมู่บ้าน

3. การชี้แจงวัตถุประสงค์ต่อผู้นำและกรรมการหมู่บ้าน และขอความเห็นในการจัดประชุม ให้สะดวกราบรื่นทุกฝ่าย

4. การเตรียมตัวของผู้นำการประชุม เพื่อดำเนินการประชุมให้ราบรื่น

5. การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการประชุม ได้แก่สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องเขียน การจดบันทึกต่าง ๆ

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการจัดประชุมและปฏิบัติการตามกระบวนการ A-I-C

Appreciation (วันที่ 1 ของการประชุม)

A-0 ความเป็นมาจากอดีต

เพื่อให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน การทบทวนสถานการณ์ที่ผ่านมา จะช่วยให้สมาชิกมองเห็นภาพ ปัจจุบัน และอนาคตชัดเจนขึ้น วิทยากร ผู้รู้ร่วมให้ประสบการณ์เพิ่มเติม ซึ่งกิจกรรมนี้ถือเป็นกิจกรรมอุ่นเครื่อง ก่อนเข้าสู่กระบวนการ A-1

A-1.1 สภาพ สถานการณ์ปัจจุบัน (60 นาที)

1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อย วาดภาพลงบนแผ่นกระดาษจากมุมมองของตนเอง กลุ่มย่อยอาจใช้กลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้หญิงล้วน กลุ่มผู้ชายล้วน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มข้าราชการ ให้เวลาวาดภาพประมาณ 10-15 นาที

2. สมาชิกแต่ละคนเล่าภาพของตน สมาชิกคนอื่นตั้งใจฟัง และสอบถามได้ แต่ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้รับฟังรับรู้ จดจำ ข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้สึกของผู้อื่นอย่างเต็มที่

3. ทุกคนนำภาพของตัวเองมารวมบนกระดาษแผ่นใหญ่ และช่วยกันเติมให้เป็นภาพรวมเพียงภาพเดียวของกลุ่ม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม และยอมรับความคิดซึ่งกันและกัน วิทยากรพยายามกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันวาดภาพ

A-1.2 นำเสนอความเข้าใจสภาพปัจจุบัน (30 นาที)

ผู้แทนกลุ่มนำเสนอ อภิปรายความหมายภาพรวมของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มอื่นจะซักถามหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม วิทยากรควรช่วยตั้งคำถาม เพื่อให้การอธิบายชัดเจนขึ้น

A-2.1 เป้าหมาย อนาคตที่ปรารถนา (60 นาที)

1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อยวาดภาพจินตนาการถึงภาพชุมชน สภาพที่ตนเองอยากเห็นในอนาคต ให้เวลาวาดภาพ 10-15 นาที

2. แต่ละคนเล่าถึงภาพของตน แล้วจึงนำภาพของทุกคนมารวมกันเป็นภาพเดียว โดยช่วยกันต่อเติมให้เป็นภาพเดียวของกลุ่มให้สมบูรณ์

3. นำเสนอภาพรวมของแต่ละกลุ่ม โดยให้มีผู้แทนกลุ่มคนใหม่นำเสนอ

A-2.2 วิสัยทัศน์ร่วม (75 นาที)

1. วิทยากรนำภาพของทุกกลุ่มมาให้กลุ่มพิจารณาเลือกภาพใดภาพหนึ่ง เพื่อต่อเติมให้เป็นภาพตัวแทนของอนาคตที่ต้องการของกลุ่มทุก ๆ กลุ่ม

2. คัดเลือกอาสาสมัครช่วยกันเพิ่มเติมภาพ สมาชิกชวนกันบอกความต้องการเพิ่มเติม การรวมภาพของทุกกลุ่มให้เป็นภาพเดียวกัน เป็นขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้สร้างทิศทางไปสู่อนาคตร่วมกันเป็นภาพเดียวกัน รู้สึกเป็นเจ้าของความคิดร่วมกัน วิทยากรกระตุ้นให้แต่ละคนในใจไว้ว่า ถ้าจะให้จริงตามภาพจะทำอย่างไรบ้าง

Influence (วันที่ 2 ของการประชุม)

I-1 แนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกัน (90 นาที)

1. วิทยากรทบทวนวิสัยทัศน์ร่วม และให้โอกาสสมาชิกปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

2. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยเขียนแนวทาง กิจกรรม ลักษณะโครงการบนแผ่นกระดาษ เพื่อให้เสนอให้กลุ่มย่อยพิจารณา ให้เวลาคิดส่วนตัว 10-15 นาที

3. แต่ละคนนำเสนอแนวทาง โดยชี้แจงเหตุผล ความจำเป็น ประโยชน์

4. รวบรวมข้อเสนอแต่ละคนจัดเป็นหมวดหมู่ โดยต้องเป็นแนวทางที่กลุ่มเห็น
พ้องต้องกันว่าเป็นข้อเสนอของกลุ่ม

5. ผู้แทนกลุ่มนำเสนอสมาชิกกลุ่ม ร่วมกันซักถามให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

I-2 วิเคราะห์ จำแนก และจัดลำดับพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกัน (75 นาที)

1. พิจารณาแนวทาง กิจกรรมแต่ละข้อ โดยจัดลำดับความสำคัญ ความ
ต้องการ การเกื้อหนุนจากคน องค์กรใด ที่เห็นว่าสำคัญ และควรคำนึงถึงความสำเร็จในการ
ปฏิบัติ

2. ผู้แทนกลุ่มคัดเลือก จัดกิจกรรมไว้เป็นประเภท โดยรวมกิจกรรมที่
เหมือนกันไว้ด้วยกัน และจัดประเภทกิจกรรม ที่สมาชิกทำตัวเอง กิจกรรมที่ร่วมมือกับ
หน่วยงานองค์กรในท้องถิ่น กิจกรรมที่ขอความร่วมมือจากองค์กรนอกท้องถิ่น

3. เมื่อแยกประเภทแล้ว แต่ละคนพิจารณาว่า หากมีทรัพยากรจำกัด จะเลือก
โครงการใดที่คิดว่าสำคัญที่สุด 3-5 กิจกรรม โดยเขียนลำดับบนกระดาษแล้ว รวมคะแนน
กิจกรรมที่ได้คะแนนมากที่สุดให้เป็นลำดับหนึ่ง

Control

C-1 เลือกแนวทาง / กิจกรรมที่จะทำ (30 นาที)

1. กิจกรรมที่สามารถทำได้เอง สมาชิกตัดสินใจเลือกที่จะทำ โดยลงชื่อใน
กระดาษของแต่ละกิจกรรม แบ่งกลุ่มย่อยตามกิจกรรมที่สมาชิกลงชื่อไว้

2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับองค์กรอื่น ๆ สมาชิกร่วมกันเสนอ มอบหมายให้
บุคคล หรือกลุ่มดำเนินการ ประสาน ติดตาม หรือยื่นข้อเสนอ

C-2.1 ทำแผนปฏิบัติการ (120 นาที)

1. จัดทำแผนปฏิบัติการที่ทำตัวเอง โดยนำแนวทาง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จำแนก
กลุ่มไว้แล้วมาทำแผนปฏิบัติการ โดยตอบคำถามดังนี้

1.1 Q ทำอะไร (ชื่อโครงการ)

1.2 Q ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับ เกิดขึ้น)

1.3 Q ทำอย่างไร (กิจกรรม วิธีดำเนินการ)

1.4 Q ต้องใช้ทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณเท่าใด

1.5 Q ทำที่ไหน (สถานที่ที่จะดำเนินการ)

1.6 Q ทำเมื่อไร (วันเวลาที่ดำเนินการ)

1.7 Q ใครบ้างจะช่วยทำ

1.8 Q ใครรับผิดชอบ (ผู้ดูแล ประสานงาน)

2. กิจกรรมที่ต้องขอความร่วมมือสนับสนุนจากองค์กรอื่น นำมาทำแผนโดย
ตอบคำถามดังนี้

2.1 Q ทำอะไร (ชื่อโครงการ)

2.2 Q ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับ/เกิดขึ้น)

2.3 Q ประสานงานกับหน่วยงานอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร

2.4 Q ใครเป็นผู้ประสานงาน ติดตามความก้าวหน้า

ตัวอย่างหัวข้อเขียนแผนปฏิบัติ

1. ชื่อโครงการ (ทำอะไร)
2. หลักการและเหตุผล (ทำไมต้องทำ)
3. วัตถุประสงค์ (ทำเพื่อให้ได้อะไร)
4. เป้าหมาย (ผลที่หวัง)
5. วิธีดำเนินการ (ทำอย่างไร)
6. กำหนดเวลา (ทำเมื่อไร ถึงเมื่อไร)
7. ค่าใช้จ่ายและแหล่งเงิน (ใช้เงินเท่าไร จากไหนบ้าง)
8. ประเมินการรายรับ ถ้ามี (คาดว่าจะมีรายได้เท่าไร)
9. ผู้รับผิดชอบ (ใครเป็นคนสำคัญที่รับผิดชอบดูแลเรื่องนี้)
10. ผู้ให้ความร่วมมือ (ใครบ้างต้องมาร่วมมือจึงจะสำเร็จ)

C-2.2 เสนอแผนปฏิบัติการ (30 นาที)

1. นำเสนอรายละเอียดของกิจกรรม
2. อภิปรายเพิ่มเติมและตกลงดำเนินงาน มอบหมายงาน กำหนดวัน เวลา

สถานที่

ขั้นตอนสุดท้าย คือ การเตรียมการเพื่อเสนอแผนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ
ประสานขอรับการสนับสนุน หรือส่งเสริมและเข้าร่วมพัฒนา

6. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

6.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยิวัดน์ วุฒิเมธิ (อ้างใน ปรมัตถ์ โทคาพล, 2545 : 26) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ
ในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง แล้วการที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามี

ส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต้องมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง”

นำชัย ทนุผล (อ้างใน ปรมัตถ์ โภคาพล, 2545 : 26) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยความร่วมมือร่วมใจในการระบุปัญหา ความต้องการ การวางแผน และตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ และร่วมดำเนินกิจกรรมนั้นให้บรรลุผลและลุล่วงไป เพื่อประโยชน์ของชุมชน นอกจากนั้นแล้วการมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชน ทั้งทำให้เกิดการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่วางไว้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้

สันติ พัฒนาศักดิ์ (2539 : 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือ การให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือเกษตรกรในท้องถิ่นมีการประสานงาน และความรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการของตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมี การวางแผนไปจนถึงการลงมือปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรหรือชุมชนเกิดจิตสำนึกร่วมกันถึงการเป็นเจ้าของกิจการนั้น

6.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างใน ปรมัตถ์ โภคาพล, 2545 : 27) แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ปรมัตถ์ โภคาพล (2545 : 28) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการคิด ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อให้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินโครงการ
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จะต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ การดำเนินงานตามแผนโดยการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน ทุน การเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงานและการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ได้แก่ การที่สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าหรือความสำเร็จ ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงาน

6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ (2540 : 24) ได้สรุปและรวบรวมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา โดยแบ่งออกเป็นปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยทางด้านบุคคลและทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย เพศ อายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพในครอบครัว ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน ระยะเวลาในการประกอบอาชีพในชุมชน

2. ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบด้วย ความต้องการเกียรติ เป็นที่นำยกย่องจากบุคคลอื่น การได้รับการชักจูงจากผู้นำชุมชน เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่โครงการ และความต้องการเป็นกลุ่มพวก เคยมีกิจกรรมแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันมาก่อน การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน และความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีของคนในชุมชน

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2543 : 12) ได้รวบรวมและสรุปถึงปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐจะต้อง
  - 1.1 กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น
  - 1.2 สนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง
  - 1.3 ระบบราชการต้องเอื้ออำนวยและเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชน
    - 1.4 มีการติดตามประเมินผลและให้การสนับสนุนในภายหลัง
2. ปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนในชุมชนจะต้อง
  - 2.1 มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการพัฒนา
  - 2.2 เป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรม และรับผลประโยชน์
  - 2.3 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมหรือเป็นผู้นำท้องถิ่น

- 2.4 มีการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานอื่น
- 2.5 ได้รับการฝึกอบรมการศึกษา คูงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

อย่างต่อเนื่อง

3. ปัจจัยค้ำนักพัฒนา โดยนักพัฒนาจะต้อง
  - 3.1 ศึกษาชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน
  - 3.2 มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม
  - 3.3 ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ
  - 3.4 รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา
  - 3.5 ดำเนินงานพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
4. ปัจจัยจูงใจ
  - 4.1 การได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา
  - 4.2 โครงการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

7. บริบทโรงเรียนหนองแปนโนนสูงนาเชือกราษฎร์บำรุง

7.1 ประวัติความเป็นมา

โรงเรียนหนองแปนโนนสูงนาเชือกราษฎร์บำรุง ตั้งขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2453 ที่วัดหนองแปน ชื่อว่า “โรงเรียนวัดประถมศึกษา” มีพระภิกษุอินทร์ ผิวผัน เป็นผู้สอนตั้งแต่ระดับชั้น ป.1-3

วันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2483 ได้ย้ายสถานศึกษาจากวัดบ้านหนองแปน มาเรียนที่อาคารสร้างใหม่ ตั้งชื่อโรงเรียนใหม่ว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลหนองแปน 1 (การะราษฎร์บำรุง) มีนายชาติ การสองชั้น เป็นครูใหญ่

วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ.2495 ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากเดิมโรงเรียนประชาบาลหนองแปน 1 (การะราษฎร์บำรุง) มาเป็น “โรงเรียนหนองแปนราษฎร์บำรุง” โดยมี นายเขียน คชโส เป็นครูใหญ่

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2523 ทางราชการโอนโรงเรียนประถมศึกษาไปสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับ ชั้น ป.1-6

วันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2542 โรงเรียนได้เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนหนองแปนราษฎร์บำรุง มาเป็น “โรงเรียนหนองแปนโนนสูงนาเชือกราษฎร์บำรุง” โดยมี นายพิระพงศ์

โพธิไชยแสน เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียน จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับ ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6

วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2549 นายบุญถม กุดแดง ได้เกษียณอายุราชการ ทาง
ราชการได้แต่งตั้ง นายอร่าม กล้าวิจารณ์ ผู้ช่วยอำนวยการ รักษาการแทนจนถึง วันที่ 17
ตุลาคม พ.ศ.2549 ทางราชการได้แต่งตั้งให้ นายไพโรจน์ นาชัยโชติ มาดำรงตำแหน่ง
ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองแปนโนนสูงนาเชือกราษฎร์บำรุงมาจนถึงปัจจุบัน

7.2 ที่ตั้ง/เขตบริการ

โรงเรียนหนองแปนโนนสูงนาเชือกราษฎร์บำรุง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 บ้านหนองแปน
ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 46130 โทรศัพท์ 043-854195 พื้นที่ของ
โรงเรียน 17 ไร่ 2 งาน 75 ตารางวา

7.2.1 เขตบริการ ได้แก่

หมู่ที่ 1, 2, 3 บ้านหนองแปน ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัด
กาฬสินธุ์

หมู่ที่ 4, 9 บ้านโนนสูง ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

หมู่ที่ 5 บ้านนาเชือก ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

7.2.2 คติพจน์ : “การศึกษาพัฒนาชีวิต”

7.2.3 ปรัชญา : “สิกขาว ชยาเต ฐริ” หมายความว่า ปัญญาย่อมเกิดจาก
การศึกษาเล่าเรียน

7.2.4 สีประจำโรงเรียน : ขาว-แดง

7.2.5 ดอกไม้ประจำโรงเรียน : ดอกทองกวาว

7.2.6 อักษรย่อ : น.ป.

7.2.7 คำขวัญ : “วินัยดี มีความรู้ เชิดชูสถาบัน สร้างสรรค์ประชาธิปไตย”

ตารางที่ 1 ข้อมูลนักเรียน (ข้อมูลล่าสุด ปีการศึกษา 2550)

ระดับชั้น	เพศ		รวมทั้งหมด	จำนวน ห้องเรียน
	ชาย	หญิง		
อนุบาล 1	13	9	22	1
อนุบาล 2	18	24	42	2
ป.1	18	25	43	3
ป.2	27	29	46	3
ป.3	33	17	50	3
ป.4	33	25	58	3
ป.5	31	33	64	3
ป.6	29	33	62	3
รวม	202	195	397	21

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยภายในประเทศ

กิตติศักดิ์ เชื้อแดง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกับการมีส่วนร่วมการบริหารท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ อบต. มีพฤติกรรมสื่อสารมาก เป็นผู้นำความคิดสูงและมีความน่าเชื่อถือสูง ประชาชนมีปริมาณการรับสารจากเจ้าหน้าที่ อบต. อยู่ในระดับปานกลางและมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นระดับปานกลาง พฤติกรรมสื่อสาร ความเป็นผู้นำและความน่าเชื่อถือ ปริมาณการรับสารของประชาชนจากเจ้าหน้าที่ อบต. มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ลักษณะของประชากรที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมสื่อสาร การเป็นผู้นำความคิด ความน่าเชื่อถือ ปริมาณการรับสารของประชาชนจากเจ้าหน้าที่ อบต. พฤติกรรมสื่อสารของประชาชนจากเจ้าหน้าที่ อบต. มีอิทธิพลสูงสุดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

พยุหศักดิ์ จันทร์สวัสดิ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึง บทบาทของการพัฒนาชนบทโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย ศึกษากรณี ชมรมศิษย์เก่าบูรณะชนบทและเพื่อน ผลการศึกษาพบว่า แนวความคิดในการพัฒนาชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานราชการนั้น ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งทั้งสองก็มีแนวคิดในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม